

LUKU- JA KIRJOITUSTAIDON ARVIOINTIMENETELMÄT ALAKOULUN LUOKILLE 1-6

Eriasteiset lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet koskettavat jopa viidennestä alakoulun lapsista. Lukivaikeudet ilmenevät suomen kielessä ennen kaikkea sujuvan lukemisen ja oikeinkirjoittamisen haasteina heijastuen luetun ymmärtämiseen. Vaikka riski lukivaikeuksiin voidaan usein tunnistaa koulupolulla jo varhain, osa lukivaikeuksista tulee esiin vasta myöhemmin koulupolulla. Siksi luku- ja kirjoitustaidon arviointi on tärkeää koulupolun eri vaiheissa, jotta mahdolliset vaikeudet voidaan tunnistaa varhain ja ennaltaehkäistä niiden kasautuvia vaikutuksia.

Luku- ja kirjoitustaidon arvioinnissa voidaan erottaa kolme tasoa (kuva 1). Kertaluonteisen arvioinnin sijaan onkin parempi puhua prosessista: arviointia tarvitaan sekä tuen tarpeen tunnistamiseen, tuen suunnitteluun että sen vaikuttavuuden seurantaan. Prosessin tulisi jatkua siihen asti, kunnes tavoiteltu muutos oppijan luku- ja kirjoitustaidoissa on saavutettu.

Kuva 1. Luku- ja kirjoitustaidon arvioinnin tasot

1. Tuen tarpeen tunnistamisen tavoitteena on tunnistaa oppilaat, joiden lukitaidot ovat selvästi heikommat kuin ikätovereilla eli joiden riski lukivaikeuksiin on kohonnut. Tässä opettajan oman asian-tuntemuksen lisäksi käytetään tavallisesti normitettuja ryhmätason seulontatehtäviä. Nämä menetelmät antavat karkeaa kuvaa siitä, poikkeavatko lapsen taidot ikäryhmän tasosta.

2. Kun riski lukivaikeuksiin on havaittu, ryhmätason tulos täytyy varmistaa **arvioimalla taitoja yksilöllisesti**, jotta saadaan kuvaa oppijan taidoista, haasteista ja olemassa olevista resursseista. Yksilöllisen arvion perusteella luodaan ymmärrystä siitä, mistä oppijan vaikeuksissa on kysymys ja mihin ne rajautuvat. Näiden tietojen pohjalta lähdetään suunnittelemaan oppijalle sopivia tukitoimia.

3. Kun luku- ja kirjoitustaidoissa on havaittu haasteita ja taitoja tuetaan, on erittäin tärkeää, että käytettävissä on **menetelmiä, joilla yksilöllistä edistymistä voidaan seurata**. Arvioinnin kolman-nella tasolla huomio kiinnittyykin oppijan taitojen ja ominaisuuksien sijaan oppimisen ja tuen vuoro-vaikutukseen. Kun yksilön taitoja ja oppimista seurataan ennen tuen aloittamista, sen aikana ja sen jälkeen, pystytään tuen vaikuttavuutta arvioimaan.

LUKINO-hankeessa kehitetään arviointimateriaali, joka kattaa kaikki kolme arvioinnin tasoa tuen tarpeen tunnistamisesta tuen vaikuttavuuden seurantaan saakka. Menetelmien sisällöllinen ja tekninen toteutus pohjautuu pitkäjänteiseen tutkimukseen ja kehittämistyöhön. Siinä on huomioitu sekä tutkimusperustaisuus että käyttäjälähtöisyys.

Luokat 1–2

LukiMat-palvelu (maksuton)

Luokat 3–6

AKI – Luku- ja kirjoitustaidon arviointimenetelmä alakoulun luokille 3–6

SÄHKÖISET VÄLINEET

1 Tuen tarpeen tunnistaminen

- Lukusujuvuus
- Oikeinkirjoitus
- Peruslaskutaidon sujuvuus

- Lukusujuvuus
- Oikeinkirjoitus
- Luetun ymmärtäminen
- Peruslaskutaidon sujuvuus

Sähköiset seulat ryhmätason arviointiin on suositeltu käytettäväksi kevätlukukaudella. Tuen tarpeen tunnistamisen välineet luokille 1–6 valmistuvat syksyllä 2022.

PAPERISET VÄLINEET

2 Taitojen yksilöllinen arviointi

- Merkityksettömien sanojen lukeminen
- Tekstin lukeminen

- Sanojen lukeminen
- Merkityksettömien sanojen lukeminen
- Tekstin lukeminen

3 Oppimisen ja tuen seuranta

- Lukemisen tarkkuus: kirjaimet, tavut ja sanat
- Lukusujuvuus: merkityksettömät sanat ja teksti
- Oikeinkirjoitus: kirjaimet, tavut, sanat

- Lukusujuvuus: tavut, diftongitavut, lyhyet ja pitkät merkityksettömät sanat, tekstit
- Oikeinkirjoitus: lyhyet ja pitkät merkityksettömät sanat
- Luetun ymmärtämisen strategiat

Luokkien 1–2 yksilöllisen arvioinnin ja seurannan välineet ovat saatavilla LukiMat-palvelussa. Luokkien 3–6 välineet valmistuvat vuonna 2023.

LISÄTIEDOT

Alakoulun sähköiset tuen tarpeen tunnistamisen välineet:

<https://koju.nmi.fi/aki> sekä <https://digilukiseula.nmi.fi/>

Lukino-hanke: www.nmi.fi/lukino/

Arviointimenetelmien kehittäminen ja sisältö: riikka.heikkila@nmi.fi

